

Наталія ШЕЛЕНКОВА,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ» ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В статті розкрито особливості викладання дисципліни «Психологічні основи профорієнтації» засобами дистанційного навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. Наведені приклади представлення курсу за допомогою програмного забезпечення Moodle.

***Ключові слова:** психологічні основи профорієнтації, дистанційне навчання, дистанційний курс, Moodle.*

Постановка проблеми загальному вигляді. Сьогодні в багатьох розвинених країнах відбуваються процеси, які незмінно призводять до створення інформаційного суспільства. Це означає, що все більше людей прагнуть впровадити у своє життя інформаційні технології, оптимізувати безліч галузей, в тому числі й освітню. У наш час в Україні та інших країнах як ніколи популярною стала дистанційна вища освіта. Вона передбачає систематичне використання спеціального освітнього порталу як основного засобу контролю знань і джерела методичних матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Психологічні основи профорієнтації сьогодні не тільки теоретична дисципліна, але й чітка система прикладного знання, що викликає до неї неабиякий інтерес. Однак, незважаючи на те, що профорієнтації молоді в сучасних умовах приділяється надзвичайно велика увага, достатньої кількості підручників, посібників та інших методичних засобів, в яких було б систематизовано викладено питання історії, теорії і практики вивчення важливих проблем профорієнтації немає, тому представлення дисципліни «Психологічні основи профорієнтації», яка є

нормативною для спеціальності 053 Психологія, за допомогою технологій дистанційного навчання полегшує процес підготовки студентів. Дистанційна освіта – це одне з найяскравіших і обговорюваних явищ сучасного суспільства. Можливості одержання віддаленої освіти активно обговорюються всюди, цій темі присвячуються теле- і радіопередачі, статті в Інтернеті, а ВНЗ працюють на впровадження послуги дистанційного навчання в свій освітній процес.

Теоретичні та практичні питання дистанційного навчання розглядалися в роботах А. А. Андреева, Х. Беккера, Р. Бергера, В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка, Г. С. Молодих, Н. Г. Сиротенка, С. О. Сисоевої, П. В. Стефаненка. В запропонованому дистанційному курсі узагальнено результати теоретичного аналізу і практичних досліджень відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема таких як: Г.О. Балл, І.Д. Бех, О.Ф. Бондаренко, Є.В. Єгорова, І.А. Зазюн, О. В. Киричук, Г. С. Костюк, Н. А. Побірченко, В. В. Рибалка, В. А. Семиченко, Б. О. Федоришин, Є. О. Клімова, Е. Зеєр, М. Пряжніков та ін., який допоможе студентам у вивченні не тільки основного змісту дисципліни, але й в ознайомленні з досить важливою галуззю психологічного знання. Саме тому **метою статті** є розкрити особливості викладання дисципліни «Психологічні основи профорієнтації» засобами дистанційного навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дистанційним навчальним курсом «Психологічні основи профорієнтації» можуть користуватися студенти денної та заочної форм навчання УДПУ імені Павла Тичини, що навчаються за спеціальністю 053 Психологія. Курс має на меті реалізацію таких навчальних завдань [4]:

на основі отриманих знань з психологічних основ профорієнтації та самореалізації особистості сформувати у студентів уміння володіти навичками проведення профорієнтаційної та профдіагностичної консультації з метою надання психологічної допомоги у професійному самовизначенні та самореалізації людям різного віку та у будь-який період їх професійного

становлення або переживання будь-яких професійних криз, надавати дієву допомогу у їх вирішенні;

виробити навички проведення психологічного обстеження та опрацювання отриманих результатів, уміння їх інтерпретувати і давати кваліфіковану психологічну підтримку у розв'язанні виявлених проблем.

Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка (у ВНЗ); професійно-практична підготовка (у ПТНЗ); контрольні заходи. Основною формою організації навчального процесу за дистанційною формою є самостійна робота [2]. Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини технології дистанційного навчання застосовуються для підтримки традиційних форм навчання: очної і заочної. У чистому вигляді, окремо, дистанційне навчання поки не практикується. В ролі системи для організації дистанційного навчання використовується програмне забезпечення Moodle, яке володіє всіма необхідними характеристиками:

потужний розширюваний функціонал, який дозволяє розміщувати в системі матеріали будь-якої складності;

масштабність – в системі можливе функціонування сотні курсів, які обслуговують тисячі слухачів;

відкритість, що дозволяє доповнювати наявні можливості системи відповідно до конкретних потреб.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини запущено сайт підтримки системи дистанційного навчання (<http://dls.udpu.org.ua/>) Центр дистанційного навчання є структурним підрозділом університету, діє на підставі Положення та Статуту Університету.

Напрями роботи Центру:

1. Центр вирішує питання планування, організації і ведення навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням дистанційних технологій навчання в Університеті.

2. Центр вивчає потреби підрозділів Університету в представництві навчально-методичної та довідкової інформації в мережі Інтернет.

3. Центр забезпечує розміщення на власному веб-сайті електронних довідкових і навчально-методичних матеріалів, створених викладачами Університету з використанням технологій дистанційного навчання.

4. Центр забезпечує апробацію нових електронних навчально-методичних матеріалів, розроблених за технологіями дистанційного навчання, з метою інформаційно-комп'ютерної підтримки навчальних дисциплін, що викладаються студентам.

5. Забезпечує апробацію нових дистанційних курсів у навчальному процесі.

Завдання Центру:

1. Координація діяльності підрозділів Університету в створенні та впровадженні дистанційних технологій навчання;

2. Визначення системного, прикладного і технічного забезпечення, на яких буде базуватися розробка та впровадження дистанційного навчання в Університеті;

3. Участь у розробці викладачами кафедр дидактичного та методичного забезпечення електронних навчально-методичних матеріалів, створених за технологіями дистанційного навчання і визначеними в Університеті базовими напрямами підготовки;

4. Здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням технологій дистанційного навчання;

5. Проведення консультацій для викладачів-тьюторів із проблем впровадження дистанційного навчання в Університеті;

6. Апробація та впровадження дистанційної форми навчання в навчально-виховний процес за визначеними в Університеті базовими напрямками підготовки;

7. Виконання планових робіт як внутрішнього, так і зовнішнього фінансування (держдоговірні теми, гранти тощо);

8. Забезпечення співпраці у сфері дистанційного навчання з іншими організаціями;

9. Організація та регулярне проведення в Університеті семінару «Дистанційні технології навчання» за участю провідних вчених і розробників електронних навчально-методичних матеріалів за технологією дистанційного навчання;

10. Участь у міжнародному співробітництві у сфері дистанційного навчання.

Програмна оболонка Moodle, яка застосовується в УДПУ імені Павла Тичини, дозволяє не тільки викачувати електронні методички, але і організувати зворотний зв'язок та повноцінний навчальний процес з використанням мережевих комп'ютерних технологій. Дистанційне навчання працює несинхронно: викладач і студент можуть працювати у різний час і в різному місці.

Доступ до дистанційного курсу, який веде певний викладач, мають тільки студенти даного викладача. У кожного викладача, що використовує дистанційне навчання, виробилися свої особливості роботи з ним. В цілому, через програмну оболонку висилаються завдання викладачу на перевірку, проходить тестування, можна ставити питання і одержувати відповіді. У викладача є можливість відзначати відвідування.

Елементом дистанційного навчання є дистанційний курс – повний аналог дисципліни навчального плану. Дистанційний курс дисципліни «Психологічні основи профорієнтації» розроблений відповідно до навчального плану

спеціальності й навчальної програми. Мова дистанційного курсу – українська, для іноземних студентів – російська.

Дистанційний навчальний курс «Психологічні основи профорієнтації» завантажений в систему Moodle Уманського державного педагогічного університету та відповідає основним вимогам. Матеріали курсу завантажуються у форматі електронних документів фірми Adobe (*.pdf), допускаються формати: текстовий (*.txt), MS Word (*.doc), веб-сторінка (*.html) і flash – анімація (*.swf), а також інші, що широко розповсюджені.

Структура навчальної дисципліни «Психологічні основи профорієнтації» складається з двох змістових модулів: Професійне самовизначення особистості, Методи проведення профорієнтаційної роботи та ІНДЗ.

Обов'язковими елементами електронних навчальних матеріалів курсу «Психологічні основи профорієнтації» є:

- ✓ анотація;
- ✓ автор(и) курсу;
- ✓ план (програма) курсу;
- ✓ лекції;
- ✓ презентації;
- ✓ семінарські заняття;
- ✓ звіти до практичних занять;
- ✓ завдання для самостійного опрацювання;
- ✓ тести модульного та підсумкового контролю;
- ✓ ІНДЗ та звіт до ІНДЗ;
- ✓ глосарій;
- ✓ література.

Скріншоти представлення курсу «Психологічні основи профорієнтації» в Moodle зображені на рисунку 1.

Змістовий модуль 1

- Тема 1 ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ І ПРОФОРІЄНТАЦІЇ
- Тема 2 СУТЬ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ». ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПР РОБОТИ + завдання
- Презентація до теми 1
- Презентація до теми 2

Змістовий модуль 2

- Тема 3 ФОРМИ Й МЕТОДИ Й МЕТОДИКИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ + завдання
- Тема 4 РІЗНОМАНІТНІСТЬ СВІТУ ПРОФЕСІЙ. КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙ + завдання
- Тема 5 КЛАСИФІКАЦІЯ ЗДІБНОСТЕЙ + завдання
- Тема 6 ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ + завдання
- Тема 7 СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ТРУДОВОГО ПРОЦЕСУ + завдання
- Тема 8 ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ШКОЛ
- Тема 9 ПСИХОТЕХНОЛОГІЯ ПРОФКОНСУЛЬТАЦІЙНОЇ БЕСІДИ + завдання
- Презентація до теми 5
- Презентація до теми 6
- Презентація до теми 7
- Презентація до теми 8
- Презентація до теми 9
- Презентація до теми 10

ема 4

Семінарські заняття

- Семінарські заняття
- Звіт до семінарського заняття №1
- Звіт до семінарського заняття №2
- Звіт до семінарського заняття №3

- Самостійна робота
- Глосарій
- Індивідуальне навчально-дослідне завдання
- Модульний контроль (ЗМ 1)
- Модульний контроль (ЗМ 2)
- Підсумковий контроль
- Питання до заліку

Рисунок 1 – Скріншоти представлення курсу «Психологічні основи профорієнтації» в Moodle

Оцінки за кожний навчальний елемент і підсумкові оцінки за предмет доступні студентам у вигляді зведеної відомості (рисунки 2)

Прізвище Ім'я	Електронна пошта	Мобільний телефон	Відділ	Заклад	Психологічні основи ...	Звіт до семінарського ...	Звіт до семінарського ...
Ольга Вікторівна Іващук	70550000@fff.ua		Психологія (спеціаліст 1р05м) перехресний	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Світлана Іванівна Шуїніна	70290000@fff.ua		Психологія (спеціаліст)	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Валентина Анатоліївна Бабій	70440000@fff.ua		Психологія (спеціаліст 1р05м) перехресний	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Ольга Євгенівна Багріновська	70230000@fff.ua		Психологія (спеціаліст)	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Аліна Михайлівна Безкремена	70240000@fff.ua		Психологія (спеціаліст)	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Богдан Анатолійович Бузінський	70250000@fff.ua		Психологія (спеціаліст)	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Христина Василівна Буркало	70260000@fff.ua		Психологія (спеціаліст)	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Наталія Геннадіївна Видра	70450000@fff.ua		Психологія (спеціаліст 1р05м) перехресний	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Валерія Олександрівна Власенко	70460000@fff.ua		Психологія (спеціаліст 1р05м) перехресний	Соціальної та психологічної ос	-	-	-
Загальне середнє					-	-	-

Рисунок 2 – Скріншоти представлення журналу оцінок в Moodle

Розглядаючи варіант освіти за допомогою дистанційної технології, слід врахувати, що при такому навчанні існують як явні плюси, так і очевидні мінуси.

Головні переваги дистанційного навчання [1]:

- підвищення якості навчання за рахунок застосування сучасних засобів, електронних бібліотек і сучасної техніки;
- зниження витрат на проведення занять і вартості навчання за рахунок відсутності плати за оренду навчальних приміщень, вартості проїзду до місця навчання і т.п.;
- широка доступність, незалежність від географічного розташування, віку та попереднього рівня освіти;
- свобода вибору найбільш привабливого навчального закладу, можливість повного задоволення бажаних освітніх потреб;
- індивідуальний темп засвоєння нових знань – швидкість виконання навчального плану встановлюється учнями відповідно до їх особистісних потреб і життєвих обставин;

– гнучкість навчального плану, можливість самостійного вибору сукупності курсів навчання, а також самостійного планування часу, місця, частоти і тривалості кожного заняття;

– висока технологічність, що досягається завдяки впровадженню в освітній процес новітніх досягнень телекомунікаційних та інформаційних технологій;

– використання в процесі навчання сучасні технології, тобто, паралельно освоюються навички, які потім стануть у нагоді в подальшій роботі;

– мобільність, своєчасний та ефективний зворотний зв'язок між викладачами та студентами дистанційної форми навчання;

– можливість самостійно планувати час і розклад занять, а також список предметів, що вивчаються

– навчання у приємній та комфортній атмосфері, що сприяє підвищенню його продуктивності;

– гарантія соціальної рівноправності, можливість отримання якісної освіти незалежно від стану здоров'я, місця проживання, матеріального забезпечення, соціального стану та елітарності учнів, студентів.

Поряд з явними та очевидними перевагами дистанційної форми навчання не слід випускати з поля зору і деякі недоліки цієї форми отримання знань і дипломів. Серед найбільш вирішальних недоліків потрібно відзначити наступні фактори [2]:

– необхідність вироблення особливої мотивації до отримання знань, що пов'язана з відсутністю регулярного контролю з боку викладацького складу ВНЗ;

– відсутність очного спілкування між студентом і викладачем, неможливість індивідуального підходу до здібностей та їх розвитку;

– не вистачає спілкування з одногрупниками для обміну досвідом;

– необхідність постійного доступу до джерел інформації та достатньої технічної оснащеності: досить потужний комп'ютер, вихід в Інтернет, бажано принтер;

- відсутність або недостатня кількість практичних занять;
- відсутність можливості негайного практичного застосування отриманих знань з подальшим обговоренням проблемних питань з викладачем і роз'ясненням ситуації на конкретних прикладах;
- неналежне опрацювання деяких навчальних програм і курсів внаслідок недостатньої кількості кваліфікованих фахівців, що мають досвід створення відповідних навчальних посібників;
- письмова основа навчання, повна відсутність усної форми навчання.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що засоби дистанційного навчання допомагають в ефективній організації навчального процесу, але, на даному етапі розвитку освіти, не можуть виступати як самостійний навчальний процес. Представлення навчального курсу «Психологічні основи профорієнтації» в системі Moodle – це допоміжний засіб викладання дисципліни з використанням мережевих комп'ютерних технологій, що доповнює аудиторне навчання. Вважаємо перспективним та доцільним проходження сертифікації даного курсу як на рівні ВНЗ, так і на рівні Міністерства освіти і науки України.

Список використаної літератури

1. Дистанционное образование: плюсы и минусы / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.distance-learning.ru/db/el/%200DD78502474DC002C3256F5C002C1C68/doc.html>. – Назва з загол.екрану.
2. Дистанционное образование: плюсы и минусы / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.jobs.ua/education_articles/6/4/
3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. Наказ МОН № 466 від 25.04.13 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/>. – Назва з загол.екрану.
4. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення / Під. Старікова І. М. : Навчальний посібник. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», 2009. – 208 с.

Шеленкова Н. Изучение дисциплины «Психологические основы профориентации» с помощью средств дистанционного обучения

В статье раскрыты особенности преподавания дисциплины «Психологические основы профориентации» средствами дистанционного обучения в Уманском государственном педагогическом университете имени Павла Тычины. Приведены примеры представления курса с помощью программного обеспечения Moodle.

Ключевые слова: *психологические основы профориентации, дистанционное обучение, дистанционный курс, Moodle.*

Shelenkova N. The Study of “Psychological Fundamentals of Career Guidance” Subject by Means of Distance Learning

The peculiarities of teaching “Psychological Fundamentals of Career Guidance” subject by means of distance learning in Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University have been revealed in the article. The examples of course presentation using Moodle software have been given.

Despite the fact that in modern conditions, on the one hand, we pay much attention to the career guidance of youth, but, on the other hand, we have no a sufficient number of textbooks, manuals and other methodological tools, which would systematically outlined the history, theory and practice of studying the important issues of career guidance. So, the presenting of “Psychological Fundamentals of Career Guidance” subject is normative for 053 Psychology specialty, and using distance learning technologies facilitates the training of students.

Full-time and extra-mural students of USPU that are enrolled in 053 Psychology specialty can use distance learning course “Psychological Fundamentals of Career Guidance”. Mandatory elements of e-learning course materials of “Psychological Fundamentals of Career Guidance” are: abstract, plan (program) of the course, lectures, presentations, seminars, reports for practical exercises, tasks for individual studying, tests and final module control, individual research assignment, individual research assignment report, glossary, and references.

The course is aimed at realization of such educational objectives: on the basis of the obtained knowledge on psychological fundamentals of career guidance and personal self-realization to form students’ ability to master the skills of career guidance and professionally diagnostic consultations to provide psychological assistance to professional self-determination and self-realization for people of all ages and at any time of their professional development, to provide effective assistance in solving the problems; develop skills of psychological examination and processing of the obtained results, the ability to interpret them and provide qualified psychological support in solving the identified problems. Also, the article describes the advantages and disadvantages of distance learning tools.

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University uses distance learning technologies to support traditional forms of education: full-time and extra-mural. Distance learning has not yet been practiced in its pure form.

Key words: *Psychological Fundamentals of Career Guidance, distance learning, distance course, Moodle.*